

Tradiciniai senujų darželių augalai Lietuvos-Lenkijos pasienio sodybose

Vilija Snieškienė^{*1}, Stasė Dapkūnienė^{2,3}, Irma Maciulevičienė⁴, Jolanta Latvienė⁵

¹Vytauto Didžiojo universiteto Kauno botanikos sodas

Ž. E. Žilibero g. 6, LT-46324 Kaunas. El. paštas vilija.snieskiene@vdu.lt

²Augalų genų bankas, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

Stoties g. 2, Akademija, LT-58343 Kėdainių r. El. paštas stase.dapkuniene@bs.vu.lt

³Vilniaus universiteto botanikos sodas

Kairėnų g. 43, LT-10239 Vilnius

⁴Veisiejų regioninis parkas

Santarvės g. 3, Veisiejai, LT-67340 Lazdijų r. El. paštas irmamaciul@gmail.com

⁵Punsko valsčius, Mickevičiaus g. 23, 16515 Punskas, Lenkija. El. paštas j.latvis@ap.pl

(Gauta 2018 m. sausio mėn.; atiduota spaudai 2018 m. balandžio mėn.; prieiga internete nuo 2018 m. gegužės 8 d.)

Anotacija

2017 m. Lietuvos-Lenkijos pasienio sodybose buvo aptikta 95 rūšių tradicinių darželių augalų. Abiejose sienose yra panašus rūšių skaičius: 81 rūšies augalai Lietuvoje ir 83 rūšių - Lenkijoje. Aptikti augalai pagal jų auginimo pradžią Lietuvos darželiuose buvo suskirstyti į 4 grupes: 1) auginamus nuo XV–XVI a., 2) XVII–XVIII a., 3) XIX a. ir 4) nuo XX a. pirmos pusės. Nors gėlynai mylimi ir prižiūrimi abiejose pusėse, jie turtingesni Lenkijoje, nes ten išlikusios senos didelės sodybos, o Lietuvoje, kuriantis kolūkiams buvo sunaikinta dauguma tradicinių sodybų.

Reikšminiai žodžiai: Lietuvos-Lenkijos pasienis, tradiciniai darželių augalai.

Abstract

In 2017 at the Lithuanian-Polish border farmsteads were detected 95 species of traditional flower garden plants. It was detected 81 species in Lithuania and 83 in Poland. According to their growth time plants were divided into four groups: 1) plants which were grown from 15–16 centuries, 2) from 17–18 centuries, 3) from 19 century and 4) from 20 century. Although plants are being taken care in both sides of the border, bigger and richer gardens are at the Polish side. The reason for that is that old and big farmsteads still remain there. And many of traditional gardens in Lithuania were destroyed after collectivization.

Key words: Lithuanian-Polish border, traditional garden plants.

Įvadas

Lietuvos-Lenkijos pasienis – tai bendrą sudėtingą istoriją turinti teritorija. Ilgą laiką kraštas buvo konfliktų tarp vokiečių, lenkų, rusų ir lietuvių vieta. Nuo 1920 metų dalis šios teritorijos priklauso Lenkijai. Tokios istorinės peripetijos nenubrėžė brūkšnio vertinant gyventojų buitį vienoje sienos pusėje ir kitoje. Tai unikalus regionas pasaulyje, vienintelė vieta už Lietuvos ribų, kur lietuviai tebesudaro daugumą (Žemaitis, 2017).

Gėlių darželis – tai dažniausia aptverta tradicinės architektūrinės, planinės formos ir tradicinio augalų asortimento kompozicija (Martynėnaitė, 2010). Tikėtina, kad gėlių darželiai Punsko krašte ir Lietuvos kaimuose galėjo atsirasti apie XV–XVI a., įvykdžius valakų reformą. Ypač sodybų tvarkymas suaktyvėjo po 1861 m., panaikinus baudžiavą. Suvalkijoje, kur baudžiava buvo panaikinta gerokai anksčiau negu kitose Lietuvos dalyse, anksčiau atsirado ir darželiai. XIV amžiuje Lietuvoje įkuriami pirmi vienuolynai. Jų soduose ir pradėti auginti įvairūs vaistiniai augalai. Dekoratyvūs augalai pirmiausiai sodinti rūmų soduose. XVI amžiaus pradžioje gėlės ėmė skverbtis ir į kasdieninį žmonių gyvenimą ir buitį (Gudžinskas, 2010). Matydami puikiai sutvarkytus dvarų parkus ir ten augančius puošnius svetimžemius augalus, valstiečiai norėjo nors miniatiūriškai tai atkartoti savo sodybose. (Vaidelienė, Vaidelys; 2001). Iš vienuolynų, klebonijų ir dvarų parkų ir sodų introdukuoti dekoratyvūs, vaistiniai ir prieskoniniai augalai plito po kaimų darželius.

Kokių rūšių augalai kada buvo pradėti auginti Lietuvos kaimų darželiuose, tiksliai nustatyti dažnai neįmanoma. Nors nėra išlikusių vienuolynų daržuose ir soduose augintų augalų sąrašų, bet

yra kai kurių dvarų sodų aprašymų nuo XVI a. Apie augalų paplitimą darželiuose pirmos tikslios žinios yra 1791 m. išleistame S. B. Jundzilo veikalas apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės florą (Gudžinskas, 2010). Nuo XIX a. pradžios dar daugiau duomenų J. Jundzilo, S. B. Gorskio, J. A. Pabrėžos raštuose, Vilniaus universiteto herbare. Išsamiausiai gėlių darželius dabartinės Lietuvos teritorijoje ir Punsko apylinkėse yra tyrinėjusi Gražina Žumbakienė (Žumbakienė, 2015). Tradicinių darželio augalų rūšių įvairovė ilgą laiką nebuvo didelė. Pirmiausiai auginti kuo nors naudingi augalai: vaistiniai, prieskoniniai, kvapnūs, dažymui naudojami, parazitus naikinantys ar atbaidantys, religinėms apeigoms skirti. Tik vėlesniais laikais (XIX a. – XX a. pradžioje) vis daugiau dėmesio imta kreipti į augalų dekoratyvines, estetines (kvapas, spalva) ir tinkamumo apeigoms savybes. Visais laikais augalų asortimentas keitėsi: būdavo labiau mėgstami tai vieni, tai kiti augalai; dažnai naujai atsiradę puošnesni augalai keisdavo kuklesnius. Tačiau XX a. antroje pusėje keičiantis Lietuvos kaimams ir sodyboms, nykstant senosioms tradicijoms kito ir gėlių darželiai, keitėsi jų formos bei turinys, o kartu ir augalų atrankos principai (Martynėnaitė, 2010). Tik nedaug rūšių augalų išsilaikė darželiuose kelis šimtus metų. Todėl ir įdomūs tokie darželiai, kuriuose šalia naujai išplitusių augalų tebeauginami ir tradiciniai senųjų lietuviškų darželių augalai. Tokioje ypatingoje teritorijoje kaip abiejose pusėse Lietuvos-Lenkijos sienos esančiuose kaimuose buvo įdomu palyginti darželių augalų rūšių įvairovę, palyginti kaip kaimo tradicijos išlaikytos valstybės sienos apie šimtą metų perskirtose lietuvių apgyvendintose teritorijose.

Šio *darbo tikslas* – stebėti ir identifikuoti Lietuvos-Lenkijos pasienio kaimuose (Marijampolės ir Alytaus apskrityse ir Punsko valsčiuje) auginamus tradicinius lietuviškų darželių augalus. Palyginti Lenkijos ir Lietuvos pusėse esančius darželius.

Metodika

2017 m. darželių augalai buvo stebimi ir inventorizuojami Lenkijos-Lietuvos pasienyje: Punsko valsčiuje – 5 kaimuose ir Punske 8 privačiose sodybose ir Punsko Skansene (buities muziejuje); Lietuvos pusėje – Marijampolės ir Alytaus apskrityse 3 kaimuose 8 privačios sodybose ir 1 paminklo aplinkoje – abiejose pusėse po 9 objektus. Buvo nustatyta kiekvienos sodybos geografinė padėtis (geografinės koordinatės) ir aukštis virš jūros lygio.

Augalai buvo stebėti tris kartus per vegetacijos laikotarpį (gegužės, rugpjūčio ir rugsėjo mėnesiais). Stebėjimų metu augalai buvo fotografuojami. Buvo nustatoma kiekvieno augalo rūšis ir veislė, ar varietetas (jei įmanoma). Augalai apibūdinti pagal atlasus ir augalų apibūdinimo vadovus (Snarskis, 1968; Vilkonis, 2001; Botanica, 2006). Lietuviški ir lotyniški augalų vardai pateikti pagal A. Jankevičienės (1998) ir Z. Gudžinsko (1999) veikalus ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimus (<http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai>). Augalai vaistiniams ar prieskoniniams priskirti pagal literatūros šaltinius (Dagyte, Penkauskienė, 1978; Dagyte, 1994; Smaliukas, Lekavičius ir kt., 1992; Ragažinskienė, Rimkienė ir kt., 2005; Budnikas, Obelevičius, 2015).

Mūsų surinkti duomenys palyginti su literatūros apie visos Lietuvos ir ypač Dzūkijos ir Suvalkijos etnografinius darželius šaltiniais (Andriušytė ir kt., 2008; Kačinskaitė ir kt., 2008; Pabrėža, 2009; Gudžinskas, 2010; Žumbakienė, 2016) ir pagal šiuos autorius priskirti Lietuvos seniesiems (tradiciniams) darželių augalams.

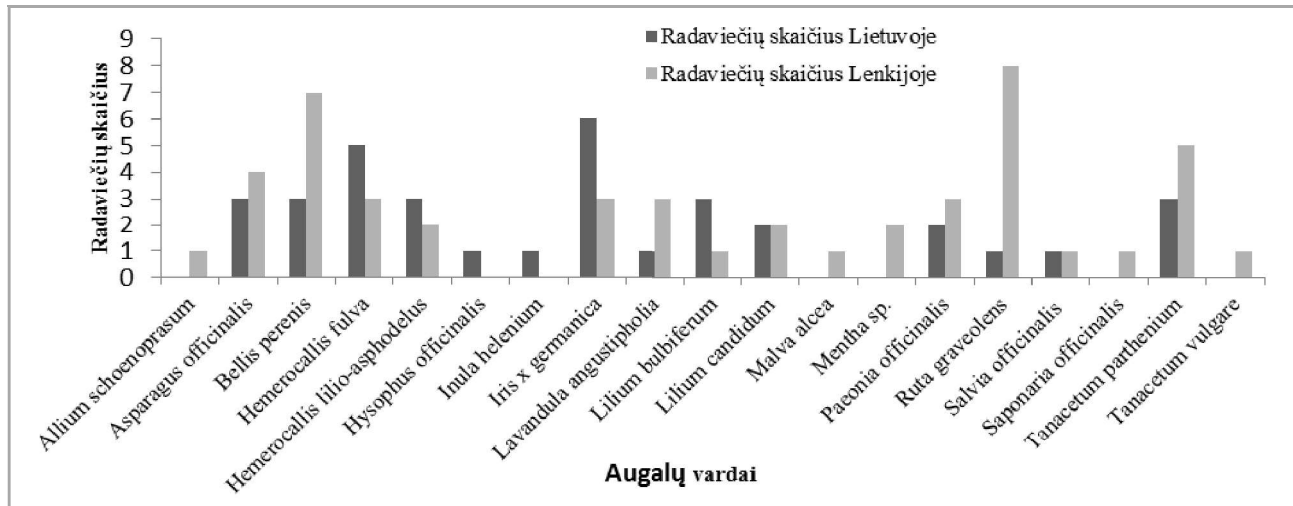
Rezultatai ir jų aptarimas

2017 m. stebėdami augalus Lietuvos-Lenkijos pasienio kaimų darželiuose, inventorizavome 95 rūšių tradicinius lietuviškų darželio augalus (1–4 pav.). Abiejose valstybinės sienos pusėse aptikta labai panašus rūšių skaičius: 81 rūšies augalai Lietuvos pusėje ir 83 rūšių – Lenkijos pusėje.

Pagal literatūroje (Pabrėža, 2009; Gudžinskas, 2010; Žumbakienė, 2016) nurodytą augalų įveisimo lietuviškuose kaimo darželiuose laiką, panagrinėjome ir tokiame ypatingame krašte kaip Lietuvos-Lenkijos pasienis šiais laikais auginamų augalų asortimentą. Geografiškai netolimose

vietovėse, bet beveik šimtą metų priklausančiose skirtingoms valstybėms, galėjo ir tradicijos būti išlaikomos nevienodai.

Nors tikslių duomenų apie darželių pradžią Lietuvos kaimuose nėra, bet manoma, kad pirmi dekoratyvūs ir vaistiniai augalai kaimo sodybose prie gyvenamų namų galėjo būti pradėti sodinti apie XV–XVI a. (Gudžinskas, 2010; Žumbakienė, 2016). Visur jie pirmiausiai plito iš artimiausių dvarų ar vienuolynų, o vėliau iš vienos sodybos į kitą (1 pav.).

1 pav. Seniausiai (nuo XV–XVI a.) Lietuvos kaimų darželiuose auginami augalai Lietuvos-Lenkijos pasienio kaimuose 2017 m.

Fig. 1. Plants which were grown from 15-16 centuries in Lithuanian flower gardens in farmsteads at Lithuanian-Polish border in 2017

Seniausiai auginamų augalų rūšių įvairovė nedidelė, dauguma šių augalų pasižymi ne puikiomis dekoratyvinėmis savybėmis, bet naudojami vaistams ar maistui (1 pav.). Išimtis – viendienės (*Hemerocallis* spp.) ir lelijos (*Lilium* spp.), išplitusios kartu su krikščionyste, ir labai gerbiamos (Gudžinskas, 2010). Vienoje sodyboje Lenkijoje auginama rusvosios viendienės forma *kwanso* (*Hemerocallis fulva* (L.) L. var. *kwanso* Regel). Tai pilnavidurė, seniai introdukuota ir dabar retai auginama šios rūšies forma. Šiek tiek daugiau seniausiai auginamų rūšių (16 rūšių), auginama Lenkijos pusėje (Lietuvoje – 14 rūšių). Žalioji rūta (*Ruta graveolens* L.) ir daugiametė saulutė (*Bellis perennis* L.) auginamos beveik visose sodybose Lenkijoje, o Lietuvos pusėje aptinkamos rečiau. Dauguma šių seniausiai Lietuvos kaimų darželiuose auginamų rūšių augalų dabar nėra visur auginami, dažniausiai atskiros rūšys 1–2 sodybose.

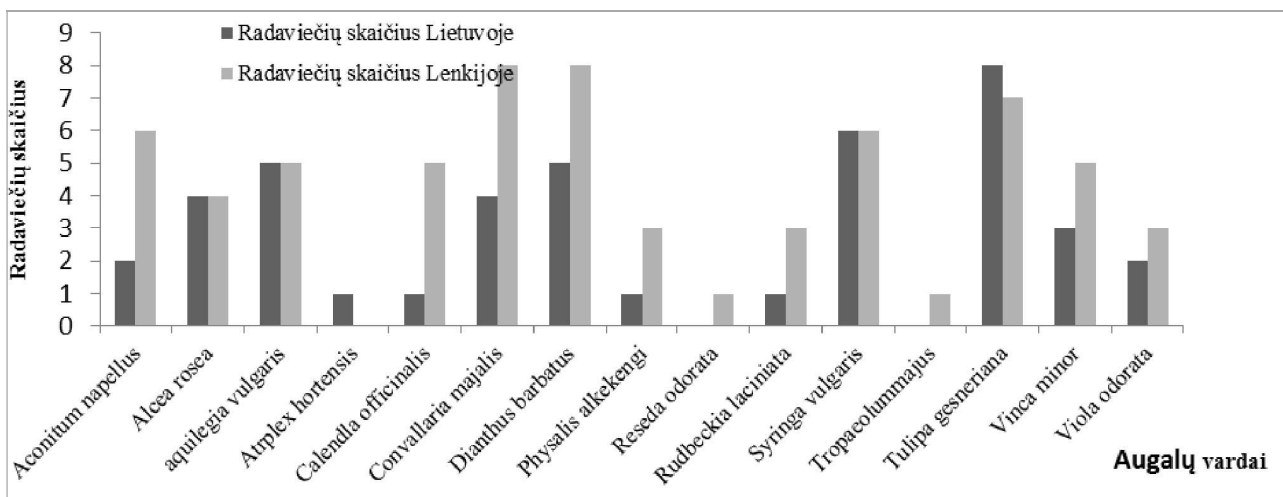
Ir iš pora šimtmečių vėliau auginti pradėtų augalų dauguma gana kuklūs, vėl dalis jų vaistiniai, kvapnūs. Ryškesniais žiedais ar vaisiais – darželinė tulpė (*Tulipa gesneriana* L.), širpinis gvazdikas (*Dianthus barbatus* L.), paprastoji dumplūnė (*Physalis alkekengi* L.), vaistinė medetka (*Calendula officinalis* L.).

Ilgą laiką dekoratyvūs ar vaistiniai vietinės floros augalai nebuvo plačiai auginami darželiuose, tikriausiai todėl, kad jie augo netoli sodybų, ir, esant reikalui, jų buvo galima prisirinkti netolimoje sodybų aplinkoje.

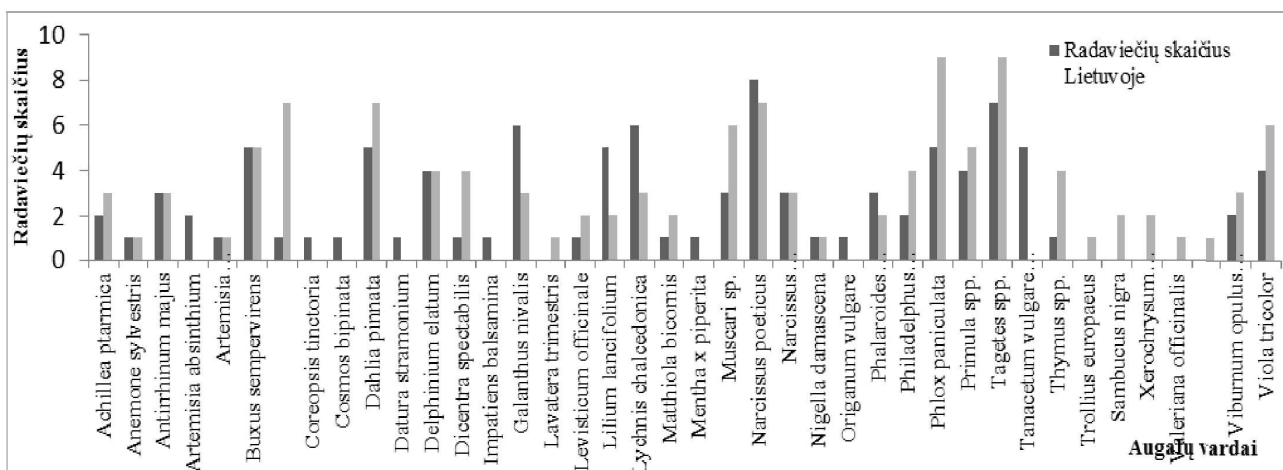
Iš nuo XVII–XVIII a. auginamų šiuo metu buvo aptikta 13 rūšių Lenkijoje ir 12 – Lietuvoje. Beveik visose sodybose Lenkijoje auga mėlynoji kurpelė (*Aconitum napelus* L.), paprastoji pakalnutė (*Convallaria majalis* L.), širpinis gvazdikas, o Lietuvoje labiau mėgstami paprastasis sinavadas (*Aquilegia vulgaris* L.), paprastosios alyvos (*Syringa vulgaris* L.) ir darželinės tulpės (2 pav.).

XIX a. Lietuvos kaimų darželiuose labai pagausėjo augalų rūšių įvairovė. Be jau anksčiau augintų daugiamečių augalų, pradėtos auginti ir vienmetės: didysis žioveinis (*Antirrhinum majus* L.), kininis ratilis (*Callistephus chinensis* (L.) Nees), darželinis gludas (*Coreopsis tinctoria*

Nutt), paprastoji kosmėja (*Cosmos bipinnatus* Cav.), balzaminė sprigė (*Impatiens balsamina* L.), darželinė rožūnė (*Lavatera trimestris* L.), dviragė leukonija (*Mattiola bicornis* (Sibth. et Sm.) DC.), serenčiai (*Tagetes* spp.), didžioji nasturtė (*Tropaeolum majus* L.), darželinis šlamūnas (*Xerochrysum bracteatum* (Vent.) Tzvelev) ir svogūninės baltoji snieguolė (*Galantthus nivalis* L.), žydres (*Muscari* spp.), narcizai (*Narcissus* spp.). Amžiaus pabaigoje pradėti auginti didžiagraižiai jurginai (*Dahlia pinnata*), kurie labai išplito XX a. Auginama vis daugiau augalų tik dėl jų grožio, o ne kokios naudos. Dauguma šių rūšių augalų tebėra populiarūs iki šiol. Tiesa, dabar dažniausiai auginamos kitos veislės, ypač vienmečių ir svogūninių augalų, bet, auginant tų pačių rūšių augalus, tikriausiai tradicija išlaikoma (3 pav.).

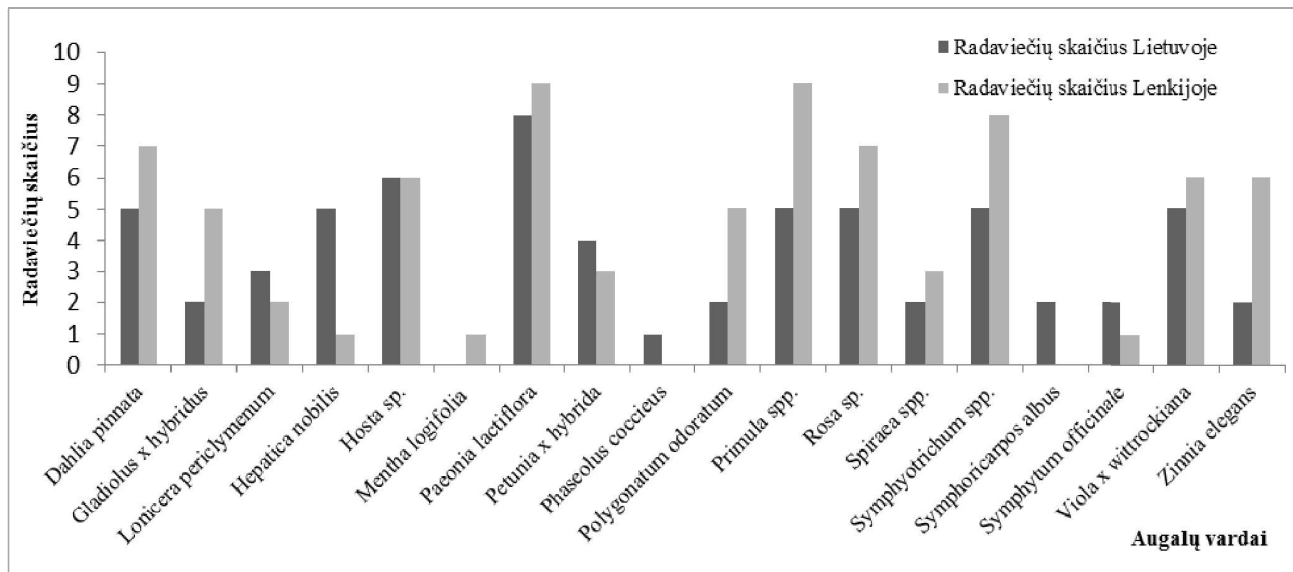
2 pav. XVII–XVIII a. Lietuvos kaimų darželiuose pradėti auginti augalai Lietuvos-Lenkijos pasienio sodybose 2017 m.
 Fig. 2. Plants which were grown from 17–18 centuries in Lithuanian flower gardens in farmsteads at Lithuanian-Polish border in 2017

3 pav. Nuo XIX a. Lietuvos kaimų darželiuose auginami augalai Lietuvos-Lenkijos pasienio sodybose
 Fig. 3. Plants which were grown from 19 century in Lithuanian flower gardens in farmsteads at Lithuanian-Polish border in 2017

XX a. pradžioje, ypač nepriklausomoje Lietuvoje, darželiai darėsi vis puošnesni, sodinamos daugiau priežiūros reikalaujančios gėlės: mišrusis kardelis *Gladiolus x hybridus* Van Houtte), rožės (*Rosa* spp.). Išplinta įvairios raktažolės (*Primula* spp.), kelių rūšių melsvės (*Hosta* spp.), anksčiau augintus vaistinius bijūnus (*Paeonia officinalis* L.) pakeičia daug dekoratyvesni puikieji bijūnai (*Paeonia lactiflora* Pall.). Visi šie augalai ir dabar tebeauginami ir Lenkijos-Lietuvos pasienio sodybose. Lenkijoje beveik kiekviename darželyje auginami puikieji bijūnai, daug įvairių raktažolių

rūšių ir veislių, kelių rūšių ir įvairių veislių astrūnai (*Symphyotrichum* spp.) (4 pav.). Lietuvos pusėje taip pat auginamos šios gėlės tik kiek rečiau.

4 pav. Nuo XX a. pradžios-vidurio Lietuvos kaimų darželiuose auginami augalai Lietuvos-Lenkijos pasienio sodybose 2017 m.

Fig. 4. Plants which were grown from the first half of the 20 century in Lithuanian flower gardens in farmsteads at Lithuanian-Polish border in 2017

Abiejose sienos pusėse sodybos tvarkingos, auginama daug gėlių, bet pastarųjų dešimtmečių, ypačingai pokario, skirtingos sąlygos Lietuvoje ir Lenkijoje turėjo įtakos ir sodybų tvarkymui. Punksko krašte išlikę nemažai senų, dabartinių šeiminių prosenelių įkurtų sodybų. Šios sodybos didelės, jose gyvena ir jauni žmonės. Lietuvos pusėje po kolektyvizacijos neliko didelių turtingų sodybų. Dauguma dabartinių gyventojų jau garbaus amžiaus. Nors sodybos prižiūrimos, bet jų ateitis visai neaiški. Lenkijos pusėje gyvenantys lietuviai išlaikė ne tik lietuvių kalbą, bet ir tradicijas. Lietuvoje dažnai tą padaryti buvo sunkiau. Per pastaruosius 100–120 metų Lietuvoje būta daug įvykių, keitusių ir tebekeičiančių ekonominių, politinių ir kultūrinių šalies gyvenimą, kurie turėjo didelės įtakos tradiciniam kaimiškam regioninės etnokultūros savasties išlikimui. Tik kur ne kur išlikusios sodybos su etnine architektūra, bet dar rečiau ir su tradiciniais, būdingais etnografiniams regionams želdiniais (Misius, 2015). Abiejose sienos pusėse esančiuose kaimuose darželių šeiminkai su meile kalbėjo apie auginamus augalus, jei augalai vaistiniai ar prieskoniniai, žinojo jų naudojimo paskirtį. Dažnai augalus vadino liaudiškais vardais. Tiesa, Lenkijos pusėje augalus dažnai vadino lenkiškais vardais. Tradicinis tarpukario vienkieminio kaimo kraštovaizdis didžiosios dalies tradicinio savitumo pirmiausiai neteko performuotas į kolūkinio kaimo kraštovaizdį. Bet ir šiuo metu dėl kitų priežasčių (globalizacijos) etninės kultūros paveldas Lietuvos kaime ir toliau nyksta. Kartu su etnine architektūra nyksta želdiniai, sodybų želdinimo tradicijos ir regionų savitumai (Misius, 2010; 2015).

Lietuvos įstatymuose: „Dėl saugomų etnografinių kaimų ir sodybų nustatymo, vertinimo ir atrankos kriterijų patvirtinimo“ (2004) ir „Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos krypties aprašo“ (2004) nurodoma saugoti ir plėtoti etnografiniams regionams būdingą kraštovaizdį ir skatinti tradicinės kraštotvarkos veiklą. Darbai inventorizuojant sodybose augančius darželių augalus turėtų prisidėti prie šių įstatymų įgyvendinimo.

Išvados

1. 2017 m. Lietuvos-Lenkijos pasienio kaimų darželiuose inventorizavome 95 rūšių tradicinius lietuviškų darželio augalus. Abiejose sienos pusėse aptikta labai panašus darželio augalų rūšių skaičius: 81 rūšies augalai Lietuvos pusėje ir 83 rūšių – Lenkijos pusėje.
2. Devyniose Lietuvos ir devyniose Lenkijos pasienyje esančių kaimų ir gyvenviečių sodybose apie pusė visų darželiuose auginamų dekoratyvių ir vaistinių / prieskoninių augalų yra tradiciniai Lietuvos darželių augalai, Lietuvoje pradėti auginti įvairiais laikotarpiais nuo XV iki XX a. pradžios.
3. Dauguma darželio augalų Lietuvos ir Lenkijos pasienio kaimų sodybose yra pradėti auginti ir išplitę Lietuvoje XIX–XX a. Šie augalai tebėra populiarūs iki šiol. Skirtumas tas, kad daugumos vienmečių ir svogūninių augalų auginamos tų pačių rūšių naujesnės veislės.

Literatūra

1. *Botanica: Einjährige & mehrjährige Pflanzen: Über 2000 Pflanzenportraits.* (2006). Verlag: Könemann in der Tandem Verlags-GmbH, Königswinter.
2. Budnikas, V. ir Obelevičius K. (2015). *Vaistažolės.* Kaunas: Vitae Litera.
3. Dagytė, S. (1994). *Retosios daržovės, prieskoniniai ir medingieji augalai.* Vilnius: Acdemia.
4. Dagytė, S. ir Penkauskienė E. (1978). *Prieskoniniai augalai.* Vilnius: Mokslas.
5. Etninės kultūros globos tarybos nutarimas “Dėl saugomų etnografinių kaimų ir sodybų nustatymo, vertinimo ir atrankos kriterijų patvirtinimo”. Valstybės žinios. 2004. 8-271, Vilnius.
6. Gudžinskas, Z. (1999). *Lietuvos induočiai augalai.* Vilnius: Petro ofsetas.
7. Gudžinskas, Z. (2010). *Tradiciniai Lietuvos darželių augalai.* Vilnius: Petro ofsetas.
8. Jankevičienė, R. (1998). *Botanikos vardu žodynas.* Vilnius: Petro ofsetas.
9. Lietuvos respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1526 “Dėl kraštovaizdžio politikos krypties aprašo patvirtinimo”. Valstybės žinios. 2004. 64-2302, Vilnius.
10. Martynėnaitė, L. (2010). Gamtos sukultūrinimas gėlių darželio erdvėje XX a. pirmoje pusėje. *RES HUMANITARIAE VIII*, 105–121.
11. Misius R. (2010). The Need and Possibilities of Research on Planting Traditions in Lirtuanian Countryside farmsteads: The Spaces of Creation. *Scholar Research Journal*, 13, 63–77.
12. Misius, R. (2015). Etnokultūrinio savitumo problema Lietuvos kaimiškajame kraštovaizdyje. *Kraštovaizdžio architektūra – profesijos horizontai ir sinergija: Kraštovaizdžio architektūros forumo 2015, vykusio Vilniuje 2015 m. spalio 29 d., mokslo darbai*, 27–36.
13. Pabrėža, J. A. (2009). *Taislius augyminis.* Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
14. Ragažinskienė, O., Rimkienė, S. ir Sasnauskas, V. (2005). Vaistinių augalų enciklopedija. Kaunas: Lututė.
15. Smaliukas, D., Lekavičius, A., Butkus, V. ir Jaskonis, J. (1992). *Lietuvos naudingieji augalai.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
16. Snarskis, P. (1968). *Vadovas Lietuvos augalams pažinti.* Vilnius.
17. Vaidelienė, J. ir Vaidelys, J. (2001). *Darželio gėlės.* Kaunas: Spindulys.
18. Vilkonis, K. K. (2001). *Lietuvos žaliasis rūbas.* Kaunas: Lututė.
19. Žemaitis, A. (n.d.). Seinų ir Punsko kraštas: Lenkijos Lietuva. Global true Lithuania. Lithuanian communities and heritage wordwine. Prieiga per internetą: [http://truolithuania.com/lit/sejnyseinai-and Punskas-area-lithuania-inside-poland-133](http://truolithuania.com/lit/sejnyseinai-and-Punskas-area-lithuania-inside-poland-133)
20. Žumbakienė, G. (2016). *Senieji Lietuvos gėlių darželiai: kvapnūs, puošnūs, gydantys.* Lietuvos liaudies buities muziejus.

Padėka. Tyrimai atlikti vykdant sutartis Nr. A-1 ir Nr. A-2 su Augalų genų banku.

Traditional Plants of Old Lithuanian Flower Gardens in Lithuanian-Polish Border Farmsteads

(Received in January, 2018; Accepted in April, 2018; Available Online from 8th of May, 2018)

Summary

For almost 100 years villages and settlements at Lithuanian-Polish border are separated by national border. But still most of the inhabitants on both sides of this territory are Lithuanian. The aim of this work was to inventory traditional plants of old Lithuanian flower gardens at Lithuanian-Polish border. Also to compare how many and what species of decorative and medicine/herbs plants are being grown in both sides of the border. In 2017 in farmsteads of Lithuanian–Polish border (9 farmsteads on each side) there were inventoried flower garden plants. The variety of plants was compared with literature data how these plants match the assortment of traditional flower gardens. It was detected 95 species plants which can be assigned to traditional plants of Lithuanian flower gardens. Very similar number of plants was detected on both sides of the border. It was detected 81 species on Lithuanian side of the border and 83 species on Polish side. After examining literature we divided detected plants into four groups: 1) plants which were grown from 15–16 centuries, 2) from 17–18 centuries, 3) from 19 century and 4) from the first half of the 20 century. At the Polish side of the border most spread species were the oldest species plants such as: *Bellis perennis*, *Ruta graveolens*, *Tanacetum parthenium*. In Lithuania these species are rarely detected. Some other species were more spread in Poland and some in Lithuania. In Poland are mostly grown annual plants. On both sides of the border there were found not many traditionally shaped gardens (circular or square). Although plants are being taken care on both sides of the border, the bigger and richer gardens are at the Polish side of the border. The reason for that is that old and big farmsteads still remain there. And many of traditional gardens in Lithuania were destroyed after collectivization.